

în contra lor »¹. Fiind de o constituție hipersensibilă, geniul, în mod firesc, este sortit să sufere mult în orînduirea bazată pe clase antagonice și, în consecință, să fie « intrucitva un revoltat înăscut »². Dar Gherea nu se limitează doar la explicația biologică a geniului, nu se oprește la proclamarea, după Schopenhauer, a inevitabilității suferinței lui, ci îl ridică pe scriitorul genial « la înălțimea ideală a epocii », adică îi atribuie capacitatea de a înțelege și exprima ideile cele mai înaintate ale contemporaneității, căci, în cazul dat, epitetul « ideală » înseamnă, cu certitudine, « de idei », înălțime ideologică.

Preocupîndu-se în mod obligatoriu de viața socială, al cărei produs sînt, scriitorii mari nu pot să o reflecte obiectivist, nu pot înregistra imparțial faptele, deoarece sînt participanți activi la desfășurarea evenimentelor epocii contemporane și, implicit, obligați să ia atitudine, « să pronunțe sentința », după cum cerea Cernîșevski. Evitarea obiectivismului neangajant și imprimarea unei tendințe clare oricărei opere este determinată și de faptul că « scriitorii geniali, ca artiști și cetățeni, sînt un imbold puternic al propășirii și transformării sociale, că sînt un puternic factor evoluționar și chiar revoluționar »³. Aici s-a manifestat exagerarea rolului intelectualității, eroare specifică lui Gherea, preluată de la narodnicii ruși.

Concepția lui C. Dobrogeanu-Ghera asupra geniului depășește așadar teoria pur biologică sau cea schopenhaueriană mistico-ideală, care încununa geniul cu nimbul martirajului, considerîndu-l iremediabil detașat de real și cotidian (de « egoism », cum ar fi spus T. Maioreșcu), în sferele impersonalității senine. Concepția lui se apropie de explicarea materialist-dialectică a rolului personalității în istorie, dar trădează și reminiscențe vădite ale teoriei narodnice. Gherea recunoaște semnificația socială a operelor scriitorului genial, însă genialitatea ca atare o consideră drept consecință exclusivă a structurii organice singulare și nu un produs al poporului și al unei epoci determinate, care ajută în cel mai înalt grad societății la rezolvarea problemelor stringente ale dezvoltării ei. După părerea lui Gherea, nu întotdeauna și în mod obligatoriu geniul trebuie să fie dotat cu facultatea de a înțelege ideile pe care le anunță și consecințele lor practice pentru societate, (idee preluată de fapt de la V. G. Bielinski) ci dispune doar de o intuiție a lor, le exprimă adesea înconștient, și în acest caz nu întrezărește scopul final și posibilitățile îndeplinirii lui. Cu toate acestea « geniul trebuie urmat, căci are presimțirile unei lumi ce va fi ». Citatele de mai jos sînt, credem, concludente în acest sens: « ... Din nenorocire, nu toate aceste genii puternice își dau seamă, nu toate pricep menirea lor, nu toți văd clar țărnișurile către care-și întind minile cu durere și cu speranță »⁴, « Dar chiar cînd rătăcesc pe căi greșite, și atunci încă își îndeplinesc chemarea, mai greșit, mai slab, mai confuz dar totuși o îndeplinesc »⁵. Dacă ar fi să raportăm ultima afirmație la Tolstoi, aparent Gherea ar avea dreptate în ceea ce privește greșelile, confuziile și « îndeplinirea chemării », nu însă și sub aspectul prefigurării unei lumi viitoare, « unde domnește iubirea, pacea, armonia și dreptatea »⁶. În lumea pe care o propovăduia apostolul

¹ *Ibid.*, p. 316.

² *Ibid.*, p. 317.

³ *Ibid.*, p. 314.

⁴ *Ibid.*, p. 318.

⁵ *Ibid.*, p. 319.

⁶ *Ibid.*, p. 318.